

ביום האחרון של השנה ולציון חגיגות חמש שנים להיווסדו של האתר "גרפיקה שימושית - האחים שמיר" נפגשו לשיחה יורם שמיר ואורי שמיר, דקלה אלעזר וגלית גאון אודות הסטודיו המיתולוגי.

גלית: אני שמחה להיפגש שוב, אורי ויורם שמיר, מה שלומכם?

אורי: חוץ מהקורונה, מצוין!

גלית: אני שמחה על ההזדמנות לדבר אתכם יחד לכבוד חמש שנים להשקת האתר הסוקר את עבודתו של הסטודיו "האחים שמיר". בשנה האחרונה, בה אנחנו מבליים באינטרנט יותר מהחיים עצמם, מצאתי את עצמי, כמו רבים אחרים בודאי, חוזרת להכיר את האוסף ההיסטורי. אין ויכוח על חשיבותם של האוספים, כמו זה של המכון, הספרייה הלאומית ועוד, והם אינם מחליפים כמובן, אבל לפעמים אני חושבת שיותר מהאוסף עצמו, יש חשיבות עצומה לחשיפה שלו, לשימוש בו, למחקר שלו - וכל זה היום, קורה ברשת. רציתי להחזיר אתכם אל ההחלטה להקים את אתר שירכז את האוסף הנהדר של סטודיו האחים שמיר, איך זה קורה?

יורם: כשיצא הספר "האחים שמיר, מעצבים שהיו לסמל"

קיימנו אירוע השקה, זוכרת גלית, היית באירוע ההשקה הספר ונשאת נאום, הנאום נמצא באתר שלנו. ובכן, בהמשך ישיר לספר, הרעיון לאתר בא מאשתי רובי שאמר "אוקיי יצא ספר, אבל לכמה אנשים הוא יגיע? ומה אם תמצא חומרים נוספים?" היום, אחרי חמש שנים מאז שהקמנו את האתר, אני חייב לומר כי האתר בהחלט

ממלא אחר הציפיות שלנו. הנה למשל, לפני שבועיים כתב לנו אדם שהיה מתלמד בסטודיו 'האחים שמיר' לפני 40 שנה, הוא סיפר לנו דברים כמו היכן היו ממוקמים שולחנות העבודה של מקסים וגבריאל וסיפק מידע על תפקידה של אמו של אורי כמנהלת הסטודיו ותיאר את הווי הסטודיו שהיה ממוקם בשדרות רוטשילד 84. בנוסף הוא שלח לנו ארבע עבודות עיצוב אריזות שלא היו ברשותנו. הוא עדיין מחפש את העבודה היחידה שקיבל לעצב בסטודיו, אריזת ממרח אנשובי, שטרם מצא. ואכן בעקבות האתר אנו מקבלים פניות מאנשי מקצוע כמו אוצרים, תחקירנים, מפקי חוקרים ועוד שמבקשים להשתמש ביצירות. התחושה היא שהשם שמיר נכנס ל"ספר הטלפונים" העולמי.

גלית: אתם ממשיכים לעדכן את החומרים כל הזמן? הסיפור על האסיסטנט לשעבר שסיפרת עליו, נפלא! אבל האם החומרים ששלח נכנסו לאתר?

אורי: בטח, נכנסו! הוספנו למעלה מאלף עבודות מאז תחילת העבודה על האתר. אני התחלתי בהתנדבות לעזור ליורם בצד של השפה האנגלית, תרגומים וכדומה, אבל מאחר ואני איש מחשבים, נכנסתי לעזור לנהל ולעדכן את האתר... ואני מוכרח לומר שכל שבוע יש עבודה.

יורם: הרחבנו את האופק שלנו דרך האתר וישנה פעילות מעבר לאיסוף ותיעוד. יש באתר גם עבודות שנעשו בהשראת העיצוב של האחים שמיר וסיפורים היסטוריים של "מאחורי הקלעים". אני וגלית, מנהלת ואוצרת המוזיאון דאז, יזמנו תערוכה במוזיאון הקריקטורות שנקראת "לא רק סמל", בדיוק מהחומרים מהסוג הזה. באתר יש מאות קריקטורות של מאיירים שונים הכוללות את סמל המדינה. היות ואני עובד עדיין כמתנדב במוזיאון, יש לי גישה לאוספים היסטוריים וכך מצאתי עוד קריקטורות כאלה.

אורי: בעניין הזה התגלה ויכוח בין יורם וביני, מאחר וכמות העבודות בהן מופיע סמל המדינה היא עצומה. סיכמנו שנכניס אך ורק עבודות בהן נעשו פעולות קונסטרוקטיביות על הסמל, למשל הוספת אלמנט שונה ומעניין המבוסס על סמל המדינה.

גלית: בשיחות קודמות שלנו דיברנו יורם ואני על החשיבות לייצר תיעוד שאינו תיעוד סטטי.

והאתר שלכם הוא אחד האתרים המרתקים והרלוונטיים בזכות העובדה שהוא אינו תיעוד סטטי, יש בו התחדשות כל הזמן והוא מזמן יצירה חדשה. האם עלה משהו שהפתיע אתכם בזמן העבודה על האתר או בתפיסה של האתר על ידי אנשים אחרים, דבר שלא דמיינתם שעשוי לקרות?

אורי: הדבר הראשון שהפתיע אותי היא הכמות העצומה של החומרים. למשל הפונטים בעיצובם של האחים שמיר. הם המציאו פונטים כבר בשנות ה-30 תקופה בה לא היו בעברית מגוון פונטים כלל. המעניין הוא שהפונטים

השתנו בהתאם לנושא הספציפי של כרזה או מודעה מסוימת. כך נוצר מאגר עשיר של פונטים, ולא ידעתי על כך קודם. בשנת 2014 יורם אירגן תחרות לתלמידי תיכון עיצוב בהשראת "האחים שמיר". מרתק היה לראות דרך עבודות התלמידים כיצד הם מתבוננים על נושאים עכשוויים ומייצרים ביטוי חזותי חדש דרך "האחים שמיר". הגילוי האחרון שלנו הוא שגילינו עבודות של האחים שמיר מתקופת [הסטודיו המשותף שפעל בלטביה](#) בשנים 1933-4 לפני עלייתם ארצה.

הסטודיו ברחוב אלברט בריגה עבר לשדרות רוטשילד בתל אביב. לא עלייה או הגירה, אלא ממש רילוקיישן של הסטודיו. ודרך אגב היה לאחים שמיר טעם טוב: רחוב אלברט בריגה, נבחר כאתר מורשת של אונסק"ו כמו כמובן מבנים רבים שדרות רוטשילד.

יורם:

84 Rothschild Boulevard, Tel Aviv

גלית: יורם האם גם אתה יכול לספר מה הפתיע אותך?

יורם: הפתיעו אותי כמה סיפורים "מאחורי הקלעים". הופתעתי מכך שגיליונות הזיכרון של האחים שמיר אינם מוכרים לבולאים. כאן הייתה עבודה יוצאת מן הכלל של האחים, בעיקר של דודי מקס, שהיה "ראש מחלקת הבולים" בסטודיו, הוא עיצב גיליונות מאוד מתוחכמים. לדוגמה, גיליון זיכרון מאיי הבהאמה המורכב מארבעה בולים שיחד מרכיבים מפה.

היה לנו מאוד חשוב להציג את העבודה הנפלאה הזו מאחר ואינה מוכרת לציבור. העלנו גם סקיצות או הצעות שהוגשו במכרזים ולא התקבלו. היום ישנה הערכה רבה לסקיצות ותהליכי עבודה. אבל בעיצוב בולים, כשההצעה מוגשת למכרז מקובל היה למסור ביצוע מושלם לחלוטין והביצוע פשוט מדהים.

פעם הייתה קטגוריה "דברי בולים", שכללה אגרות אוויר, מכירות?

גלית: כן! בילדותי היינו שולחים אגרות אוויר לאבי שהיה נוסע לא מעט. אגרת אוויר הייתה עשויה מן הדף הדק ביותר שאפשר לדמיין וכתבו עליו באותיות קטנות וצפופות מאוד.

יורם: אגרת אוויר, אגרת פנים הארץ וגלויות נכללו ב"דברי בולים" (Stationery). לצערי הרב, השירות הבולאי לא הוציא קטלוג עם פריטים אלו, וקשה מאוד לאתר את הפריטים. חלק מהן גיליתי בקלסרים משנות ה-70 המוקדמות בבניידעם של גדעון, אחיו של אורי. שם גם מצאתי הזמנות עבודה וחשבוניות מהשירות הבולאי.

גלית: אני מסכימה לגמרי. משמעות הבול כסמל, הקפדנות של ה"טקסט החזותי" בו באה לידי ביטוי בפריטים האלה בזמנו, היה רצון לדייק לפשט ולשמור על ניקיון מקישוטיות. זהו תהליך מינימליסטי ולכן חלק גדול מ"הטקסט" הזה הולך לאיבוד ונשארנו עם בולים ש"אין להם זמן" שלא מחזיקים סיפור ומביאים ערך כספי בלבד.

יורם: ענף מעניין נוסף הוא תחום עיצוב האריזות, בארץ אין למשל מוזיאון העוסק באריזות. תחום עיצוב אריזות עזר רבות בפרנסת משפחות האחים שמיר. לפני זמן מה הגעתי לדפוס "ליון אפשטיין", בית דפוס ותיק שבזמנו ביצעו הרבה מהעבודות. נפגשתי עם המנכ"ל והתברר שהתוויות היו שמורות אצלם באלבומי תמונות במלתחה. קיבלתי סריקות איכותיות של התוויות שברשותם וכששאלתי איך לנסח את הקרדיט עבורם באתר, תשובתו הייתה מבודחת: אין צורך בקרדיט, רק שלא יגיעו אלינו עוד כמוך...

גלית: מה שהמנכ"ל לא יודע הוא שאין עוד כמוך!

אורי: בנושא זה אני רוצה להוסיף שכמות האריזות הנמצאות אצלנו כיום קטנה מאוד יחסית למה שהיה יכול להיות, כי הן פשוט לא נשמרו. יש לנו אריזות של חברות כמו עסיס, צד, (מרקס אנד ספנסר) מהתקופה בה אבי עבד בלונדון). השאר הן אוצר בלום של אריזות שאינן.

יורם: אחת הסיבות שלא מוצאים היא החתימה החסרה, מאחר ולא נהוג לחתום על אריזות. כך גם לגבי כמות גדולה של שקופיות לקולנוע. אנחנו יודעים מהתכתבות שיש אצלנו על שקופיות שנעשו בסטודיו עבור יבואן משאיות ערבי משנת 1934 אך כולן נעלמו. אני מצאתי רק אחת בשחור לבן, למרות שהן היו בצבע ואני יודע שהיו עשרות רבות...

אורי: אני זוכר שהן היו מודפסות על זכוכית בשביל להקרין אותן על מסך קולנוע ייתכן שזה לא נשמר כי זה נשבר.

יורם: אני אזכיר כאן את אמי, בתקופה שהיא הייתה גרושה מאבי היא עבדה בסטודיו של אוטה וליש, המתחרה הגדול ביותר של אבי, אבל היא הייתה זקוקה לעבודה נוספת. אני זוכרילד בכיתה ביסודי בשעות הערב, היא הייתה יושבת לצבוע שקופיות על גבי שולחן תה עשוי זכוכית.

גלית: אני רוצה לשאול על המעבר לארץ. עכשיו כשניתן להסתכל באתר על כל היקף העבודה, נדמה שיש כאן איזו החלטה מעבר לתחום המקצועי - לא רק להביא לארץ את פורמט של סטודיו מקצועי אלא אולי החלטה חלוצית על תפקיד הסטודיו בשדה של העבריות המתגבשת, מעבר לפרנסה. עד היום לא נתקלתי באף הצהרת כוונות כזו שאומרת: החלטנו לעשות זאת כי התפקיד שלנו בארץ הוא לא לחרוש שדות, אלא לייצר שפה חזותית עברית, בעבור האנשים שימשיכו לדבר את אותה שפה מהיום והלאה. האם אתם יודעים מה עמד בבסיס ההחלטה אודות הקמת הסטודיו כאן? והאם יש איזה שינוי או עדכון של החזון של הסטודיו במעבר לארץ?

יורם: מה שאת אומרת מאוד מחמיא לאחים שמיר. אבל אני חושב שהרצון להתפרנס היה הדבר העיקרי. מהגרים שעלו ארצה לדירה אחת המשמשת מגורים של שתי המשפחות ולסטודיו עצמו, זו צפיפות גדולה. כשנה לאחר הגעתם ארצה, בשנת 1936 אירע המרד הערבי הגדול. המצב הכלכלי הקשה מקבל ביטוי אפילו במודעות לעיתונות מאותה תקופה. המודעות היו קטנות ובוודאי הכניסו "גרושים" עבורם. לכן אני לא חושב שזו הייתה החלטה מודעת. הדבר החשוב ביותר עבור ה"אחים" היה שירות מעולה והתאמה מושלמת לצרכי הלקוחות. אפשר לראות את הסגנון שבחרו לעצב בפרסומות ל"פורד", חברת האוטומובילים הארץ ישראלית, לא בטוח שדווקא ה"עבריות" הוכנסה לשם. בנושא זה של עיצוב מודעות בעיתון, אציין את ראובן כהן, ראש המכון לשעתו, שהפנה אותי לכך שישנן מעט מודעות באוסף. לכן סקרתי את העיתונות ההיסטורית של עיתוני "דבר" ו"הארץ" וכך נבנה האוסף. אני חושב שאלו עבודות יוצאות מן הכלל. גם כשעצבו עבור ארגוניים ציוניים, יריד המזרח ובהמשך לממשלת ישראל וצבא הגנה לישראל בהחלט הוכנסו ערכים כאלה אבל מתוך הבנת צרכי הלקוח.

אורי: אני אחזק את הטענה הזו בכך ש"האחים שמיר" עיצבו להרבה מהמפלגות של אותה תקופה, הם עבדו עבור כל מפלגה ששילמה, אולי מלבד הקיצוניים ביותר. יש באתר למעלה מ-1000 מודעות עיתוניים. בעשורים הראשונים הרבה מהמודעות עסקו בנושא שהיום הוא פחות פופולרי, סיגריות, בעיקר עבור האחים ברנר. היה נהוג להוציא סוג חדש של סיגריות לשוק באופן תדיר, כך שיש אוסף רב של מודעות ואריזות סיגריות.

דקלה: האם נשארו סקיצות של עבודת הסטודיו ?

גלית: אני זוכרת שנתקלנו יורם ואני באוסף של הקריקטוריסט זאב נדהמנו לראות שזאב נהג לשמור סקיצות בתיקות של אישים ללא תאריך... הוא נהג לסמן בעיגול אדום את הסקיצות המועדפות עליו - סגנונית, כדי לזכור ולהשתמש בהן בפעם הבאה כבסיס לקריקטורות חדשות, אבל לא רשם מתי נוצרו וכמובן שלא באיזה הקשר.... אני מאמינה כי בתחום הפרסום והאריזות, המצב דומה, לא נעשה סימון עבור הפעם הבאה מאחר וכל עבודה התחילה מאפס. מתחילים מהתבוננות על הלקוח ועל צרכיו על מנת לתת תשובה לשאלה ספציפית, לכן הסקיצות לא נראו חשובות.

אורי: נכון, אבל בסדרות זה שונה, למשל בסדרות של אריזות עבור אותן יצרן שנמשכו לעיתים לתקופה ארוכה ונדרשה יצירתיות רבה כשהיה צריך לחדש ולהביא משהו שונה לגמרי עבור מוצרים דומים. לדוגמה זה בולט במיוחד בעיצוב בולים. כל שנה לקראת חגיגות חג מולד או חג הפסחא מוציאים בול. מספר רב של מדינות שונות מזמינות בול לאותו החג ויש צורך לבוא כל שנה עם רעיון חדש עבור כל אחת מהן. היו מדינות שהסכימו לקבל סגנון עדכני לעומת אלו שדרשו לשמר את המסורת.

אפרופו סקיצות, על הקיר בביתי תלויות סקיצות לדיוקן של בן גוריון שנעשו בתהליך עיצוב מדליית בן גוריון. לא יכולתי לוותר עליהן. לידן תלויה סקיצה של כרזה לתחרות ספורט באוניברסיטה שאבי עשה בהתנדבות. היא נעלמה ואבי מאוד כעס על כך ולאחר שנים היא נמצאה.

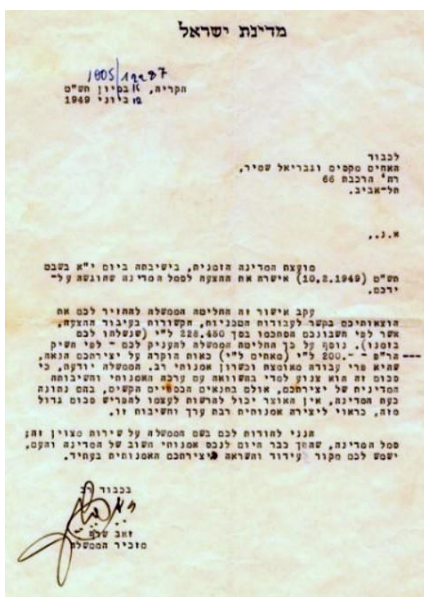

יורם:

גלית: האם אתם יכולים לספר לנו משהו על הסטודיו בלטיביה? האם דיברו בבית, או בסטודיו על הקושי והמורכבות של המעבר לארץ - כנגד החיים התרבותיים - האירופאים? האם גם את הסטודיו הישן בריגה ליווה נופך רומנטי ונוסטלגי כמו שחוו חלק מהעולים, או שהסטודיו בארץ הפך להיות המקום האהוב לפעול בו?

יורם: הסטודיו בארץ היה מאוד אהוב עליהם. זוג האחים אהב לעבוד יחד, באופן נדיר. הם נהנו מהתגובות הציבוריות לעשייה שלהם. לגבי ריגה, אמי שהייתה גם היא גרפיקאית, הייתה מאוד גאה בסטודיו בריגה. אך לא חשתי מאבי ודודי איזה גאווה מיוחדת על כך. הם היו מאוד גאים באזכור שקיבלו בברלין, בבית הספר הגבוה לאמנויות שימושיות. אורי האם זכורה לך התפרקות על העבר הלטיבי?

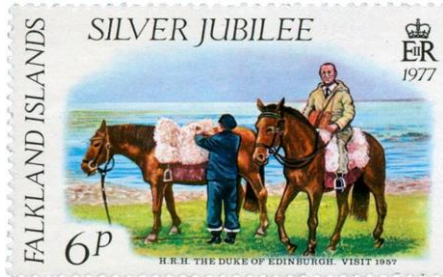
אורי: לא דיברו על זה בבית. כשהם עלו ארצה, טרם הולדתי כמובן, הסטודיו התקיים אבל היה קושי כלכלי. במשך השנים אמנם הם "הסתדרו", אבל לא הרבה יותר מזה. שמור אצלנו המכתב המכריז שהצעת סמל המדינה התקבלה ושיועבר לסטודיו תשלום בסך של 200 לירות. במכתב מופיעה גם הערה על הקושי הכלכלי של המדינה לשלם סכום ראוי לערך האומנותי וחשיבותה המדינית של היצירה. גם ההכנסה מבולים למרות הכמויות הגדולות הייתה קטנה. במדינות אחרות שהוציאו בולים זו הייתה הכנסה יפה, לא בגלל כמות האנשים שה"דביקו" בולים, אלא בזכות תחום אספנות הבולים העולמית.

דבר מעניין לגבי בולים הוא המחקר וחיפוש התכנים עבור הבולים בארצות השונות שנעשה על ידי אמי. היא ששימשה כמו "ויקיפדיה" ובילתה המון בספריות ואספה חומרים על מאפייני המדינות כמו: [בעלי חיים](#), [צמחיה](#), [ארכיטקטורה](#) וכדומה. פה ושם היו מקרים של בעל חיים שהופיע על בול שלא מתאים למדינה. נודע לנו על כך מהאספנים מאוחר יותר אבל עבודת המחקר הייתה מדהימה בהיקפה.

דקלה: האם כל התחקירים נעשו מהארץ? האם הם ביקרו במדינות השונות?

אורי: המשפחה הייתה בשהות בלונדון במשך שנה. בזמן הזה אבי יצר בלונדון קשרים עם הבולאות המקומית ובהמשך עם סוכנויות בינלאומיות. כשחזרו עיצוב הבולים הפך לתחום העיקרי שלו בסטודיו. עבור מדינות כמו המלדיביים וטוגו עיצוב הבולים היה בבלעדיות של מקסים שמיר מספר שנים. זה עבד כמו בית חרושת ממש, ומבלי שביקר במדינות אלו אי פעם.

יורם: בדיוק כמו ז'ול וורן שהסתגר בספינה ולא יצא לעולם אלא בדמיונו. אני רוצה להדגיש בעניין עיצוב הבולים: אתה חייב להוציא בול שהעיצוב אותנטי למקום. ויש כאן סיפור: לרגל 25 שנים למלכותה של מלכת אנגליה אליזבת, נשלח הנסיך פיליפ שכולנו מכירים בסדרה "הכתר" לביקור באיי פוקלנד, והוזמן בול לרגל הביקור. האוכף על הסוס בבול ששמיר ציירו, לא היה כמקובל באיי פוקלנד, ולכן נדרש תיקון. בסטודיו כמובן לא ידעו איך האוכף אמור להראות, לבסוף נשלחה להם תמונה להמחשה.

דבר נוסף הוא חוש ההומור של אבי. מקסים הכניס את דמותו של כלב הפודל שלנו לעיצוב של בול, או בול אחר עליו מופיע מספר הטלפון שלנו 624830, זה היה משעשע מאוד. ובהמשך לסגנון והקשר ללטיביה, אני מזהה שבתחילת הדרך שלט הסגנון הסובייטי שקל לזהות בכרזות, שהוא הסגנון המקומי אותו הם הכירו ולמדו שם. אך לצערי לא ידועה לי הסיבה מדוע ההורים שלי בגילאים של 24 ו-21 עלו

אורי:

לכאן, זה לא היה מתוך ציוניות.

יורם: גם אבי וגם אמי סיפרו שזו הייתה תקופה של אנטישמיות חמורה. אמנם לא היה משטר נאצי, אלא משטר לטבי לאומני. למה הם באו לפלשתינה? לא ברור לי, אבל הם הסתגלו מהר מאוד. הלכו להגנה, עבדו עם מוסדות ציבור. מה שמפליא אותי עד היום היא ההסתגלות המהירה שלהם לשפה העברית. השפות שדיברו היו גרמנית ורוסית, אבל האימהות שלנו למדו לדבר בשבע שפות.

גלית: מה שעולה בשיחה כאן הוא שבלי האמהות שלכם הסטודיו לא יכול היה לפעול.

יורם: נכון. אמי הייתה גרפיקאית מבצעת. לאחר הגירושין מאבי היא נעשתה גרפיקאית מעצבת. הסטודיו נע סביב דודתי שהייתה מנהלת הסטודיו וכאמור גם כתחקירנית. באחריותה היו כל הטלפונים והתכתובות עם החברות שהביאו עבודה מלונדון וניו יורק. אני זוכר את דודתי יושבת ומדפיסה מכתבים במכונת הכתיבה ומתכתבת עם משרדי דואר או סוכנויות מ-20 מדינות שונות.

גלית: כלומר ניהלה את הפן הכלכלי של הסטודיו, וגם ניהלה את הבחורים שישבו וציירו.

אורי: אמי עבדה גם בחוץ, ב"משקם" שנים רבות. מאחר ובסטודיו לא קיבלה שכר עבור עבודתה, אלא עבדה מתוך אהבה...

גלית: אני חושבת שזה אולי המאמר שעדיין חסר באתר: "הנשים לבית שמיר"

יורם: רעיון טוב!

גלית: יש מעצבת אחת ומנהלת משרד אחת, שאלמלא הן, אני לא בטוחה אם היינו יכולים היום לראות היקף מדהים כזה של עבודה. נשמע לי סופר מעניין לכתוב על כך!

יורם: אמי האריכה כמעט עד גיל 94 וציירה, וכאן על הקיר מאחורי תלויים ציורים שלה.

יורם: כשאורי סיפר קודם שאמו יצאה לעבוד, זה העלה בזיכרוני שאמי גם כן יצאה לעבודה בצינקהוגרפיה דפוס בלט. מדובר על עבודה עם חומרים כבדים. זה היה בזמן המאורעות והיא הייתה נוסעת באוטובוס לבת ים ובדרך ערבים היו יורים או תקפו באבנים. הנשים היו חייבות לצאת לעבוד עקב המחסור, כולל לעסוק בכל עבודות הבית והטיפול בילדים.

גלית: קצת כמו בתקופה הזו, שאנחנו מסוגרים בבית וצריך במקביל גם לטפל בילדים, במטלות הבית וגם לעבוד ולנהל את העולם. אני חושבת על אמא שלי שיצאה לעבוד במשרדי אדריכלים בזמן שאיזיקה היה סטודנט לציור וגרפיקה שימושית בבצלאל. רק כשנולדתי איזיקה נאלץ למצוא משרה קבועה וכך התחילה הקריירה שלו במוזיאון ישראל. שוויון בנטל לא בא לידי ביטוי בחיים עצמם - הוא ודאי היה נוכח בטקסטים או בשיח הציבורי אך נדמה שבפועל הוא לא יושם באותה עממה.

אורי: בנושא הזה אפשר לראות ביטוי חזותי בכרזות.. למשל, נשים מהתקופה הזו כן מופיעות. היה מבחינה רעיונית רצון בשוויון, גם אם לא בפועל.

יורם: בעבודות של שמיר להסתדרות, הייצוג הנשי שווה לזה של הגבר, אך זו הייתה רק פרופגנדה.

אורי: כמו גם בציורי השטרות.

גלית: לא מזמן כתבתי מאמר על הדימויים של הנשים בכרזות הגיוס, שם הקריאה לנשים בהתחלה הייתה: בואי לעזור כי הבחורים לא יכולים בלעדייך ולאחר מכן הייתה קריאה לבוא לבשל עבור הגברים ורק בשלב השלישי הגיעה הקריאה "בואי לבשי בגדי תפארתך". בכרזה של האחים שמיר - בואי התגייסי לתפקיד קדמי ומשמעותי.

לבשי בגדי תפארתך

יורם: המעצב הנודע אברם גיימס עבד גם עם ה-A.T.S. והכרזה הראשונה שעיצב עבורם הייתה שערורייתית והגיעה לדיון בפרלמנט בזמן הבליוץ! נראתה בה "חתיכה" בלונדינית בנוסח הוליווד. הכרזה לבסוף הורדה כי אלו לא היו הערכים שכביכול רצו לקדם. אבל זה נעשה בערך בזמן מקביל לכרזה שהזכרת "לבשי את בגדי תפארתך", של שמיר.

גלית: בכרזת הגיוס לנשים הרביעית של שמיר "הצטרפי אלינו אחות יקרה", בה נראות שלושת הנשים צועדות יחדיו, מופיעות נשים מסוגים שונים. שם כבר נדמה קיימת התובנה שאת לא רק הולכת להתלבש יפה ולנהוג בג'יפ עם כפפות מעור, אלא לעסוק בעבודה מאומצת. הכרזה גם נראית שונה מבחינת השפה החזותית שלה, חריגה כמעט בסדרה והיא מובילה אותי לשאלה הבאה בעניין הקופירייטינג וכתובת הטקסטים, היום אנחנו רגילים ממשרדי פרסום שיש אחראי על כתיבה ומישהו נפרד שעוסק בדימויים ובצורות. איך זה היה אז?

יורם: אנחנו לא יודעים בוודאות. לפי דעתי הפרסומאי היה זה שכתב טקסטים. כפרסומאי

במקצועי אני משער כך. אבל נראה שמדי פעם הייתה הברקה של האחים שמיר מבחינת טקסטים, אמנם לא באופן קבוע.

גלית: נדמה שהשימוש בשפה הוא באופן של שעשוע בעברית. אני משערת שלעולים חדשים כתיבה כזו בחרוזים לא באה בקלות. מה שניכר הוא אחדות מאוד יפה בין הרעיון, הטקסט והביטוי החזותי. אני יודעת שלעיתים המעצבים היו כותבים גם את הטקסטים כחלק מהעבודה הרעיונית ולפעמים היו מציאים את התכנים כמו הדוגמא שאורי נתן בסיפור היפה על הכנסת הכלב המשפחתי ומספר הטלפון, שהוכנסו לבולים.

אורי: אם שמים לב אפשר לראות דוגמא לכך בחתימה של האחים שמיר על היצירות לאורך השנים. על הכרזות מלטביה, שמצאנו לאחרונה, גילינו שהחתימה הייתה קטנה ומסוגנת כמו סמל. לאחר מכן הייתה האות שין בצורה מסוגנת. בהחלט שאלה מעניינת לגלות מתי ולמה אירעו שינויים.

יורם: אפשר לראות זאת במודעות שלהם, באתר עיתונות יהודית היסטורית. עד לשנות ה-40 הם הגיעו למסקנה שכדאי לחתום את השם המלא, שמיר.

גלית: כחלק ממהלך שיווקי?

יורם: בדיוק. בעניין ה"אין חתימה" הייתי מאוד שמח אילו היה ניתן לברר למה לא חתמו על כל היצירות, זה עניין שמעסיק אותנו עד היום. באתר יש לכך התייחסות, מדור בשם "עבודות מיוחסות לאחים שמיר" מתייחס לתופעה הזאת. כל פריט שאינו נושא חתימה אך העיצוב שלו מובהק מבחינת הלייאאוט, הטיפוגרפיה, הדמויות, נכנס למדור.

אורי: יש 41 פריטים כאלה שהזיהוי הוא לא ודאי רק כי חסרה חתימה. הסיפוק שישנו כאשר החתימה קיימת הוא גדול.

דקלה: גם בעבודות הקשורות למפלגה לא תמיד מעוניינים בזיהוי.

יורם: נכון. משהו מפתיע לגבי הבולים הוא ששמיר עשו גם הרבה עבודות למדינות מוסלמיות, שגם הן הוציאו בולים לרגל חגים נוצריים. כך שאפשר למצוא בולים לחגים נוצריים ממדינות מוסלמיות עם החתימה של האחים שמיר. בהקשר של עיצוב לפוליטיקה, אבי תמיד הצהיר "אני עם הפשיסטים לא עובד". בכל זאת, כשביקרתי במכון לבון לחפש כרזות של האחים שמיר, הופתעתי לגלות שם 3 כרזות של מפלגת חירות, חתומות. קיבלתי שוק! בהמשך ביקרתי גם במכון ז'בוטינסקי, וגם שם מצאתי שלוש כרזות נוספות.

גלית: שאלה לסיכום: חמש שנים לאתר. איך אתם רואים את האתר בחמש שנים הבאות? ברור שהוא ילך ויתרחב, אבל האם יש משהו מסוים שהוא האתגר לשנים הבאות?

יורם: עבורי חשוב למצוא עבודות אבודות. למשל, מכל הכרזות שמודפסות על פח, יש לנו ארבע בלבד. חומרים כאלה לא נשמרים, זה מחליד, אבל הכרזות האלו באיכות גבוהה יותר מאשר נייר. דבר שני הן השקופיות לקולנוע שהזכרו קודם. הן אינן נושאות חתימות, אז זיהוי יכול להתבצע רק על פי הלקוח. משמח אותי שסטודנטים, שלך למשל, ממשיכים להשתמש בחומרים של שמיר. אנחנו מפרסמים עבודות סטודנטים כאלה באתר. יש אפילו עבודת אריגה של שטיח עם מוטיבים של שמיר. פתחנו את המרחב הזה "מה קורה אחרי שמיר" והוא מתמלא כל הזמן.

אורי: שני הדברים החשובים עבורי הם: האחד למצוא עבודות נוספות מלטביה - הגענו לספרייה הלאומית הלטבית והמעט שמצאנו היה בעזרתם. הדבר השני הוא להמשיך את המקום ממנו התחלתי: הכנסתי את השם שמיר באתרים שעוקבים אחר מכירות פומביות וכך אני מגיע לפריטים עם השם שמיר. כבר היו לנו עשרות מציאות של פריטים שעל חלקם כלל לא ידענו. כשמתגלה פריט, זו ממש חגיגה עבורי. אני משוכנע שיש עוד מאות פריטים, אם לא אלפים, שלא מצאנו או שלא ידענו על קיומם. הארכיון שלנו הוא כמו שהגדרת, ארכיון חי, וכל עוד יש אוויר בנשימתנו אנו נמשיך! השאלה היא מה יקרה כשירם ואני לא נהיה...

גלית: אני חושבת שהרוח שלכם כל כך חזקה ואין לי ספק בכך שהאתר רק ימשיך ויתפתח. יחד עם זאת, אולי זה זמן לחשוב על דור המשך; לאמן את העין של אנשים נוספים לזהות את DNA השמירי...

אורי: הלוואי. העניין בארכיון שהוא צורך משאבים והרבה עבודה. דבר נוסף שלא הזכרנו הוא שאנחנו עובדים באתר על יצירת אוספים. לאחרונה אצרנו אוסף של עבודות לרגל 100 שנה להסתדרות.

יורם: פניתי לד"ר מרדכי נאור בשעתו לכתוב את הרקע ההיסטורי לכרזות. מבחינתי עשיתי זאת כתרומה. אשמח אם הטקסטים ישמשו להבנת הרקע ההיסטורי גם של כרזות של מעצבים נוספים מאותה תקופה.

גלית: לסיום אני רוצה לאחל לשניכם חיים ארוכים ארוכים! יש לי המון תוכניות לשיתופי פעולה ביחד.